בגדי שרד
מתלבשים מסורת
צניעות בניאוא של פעם

בס"ד

ותכס בצעיף

בגליון זה יתבאר בעזרת ה' המנהג הקדום בקהילות ישראל של לבוש הרדיד (שאל), מקורות המנהג, מעלת ותועלת המנהג, הסיבות שגרמו לביטולו, וההתעוררות להחזיר עטרה ליושנה

מקורות המנהג

אמרו חז"ל: שתים הם שנתכסו בצעיף וילדו תאומים, תמר ורבקה. ומפרש היפה תואר: **שבשכר צניעותן** זכו לתאומים. על רבקה אמנו נאמר בתורה: **ותקח הצעיף ותתכס** (בראשית כד סה). ופירשו המפרשים שעשתה כן מרוב הצניעות שהיתה בה (חזקוני). וכן נאמר על תמר: **ותכס בצעיף** (שם לח יד). בתרגום יונתן בן עוזיאל מפרש שצעיף הוא **רדיד**. ומפרש רבינו סעדיה גאון שזה **סדין גדול המכסה את הגוף**. ובגמרא (מגילה י: ומאירי שם) מובא: כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאים ממנה בנים הגונים ותלמידי חכמים ראויים להיות מלכים או נביאים, ולמדים זאת מתמר **שהיתה נוהגת בצניעות יתירה**. הב"ח בספרו משיב נפש על מגילת רות (ג טו) כותב: רות לרוב צניעותה שמה עליה **מטפחת נוספת לכסות ראשה וגופה**.

כתב הרמב"ם (הלכות אישות פרק יג הלכה יא): מקום שדרכן שלא תצא אשה לשוק בכיפה שעל ראשה בלבד עד שיהיה עליה **רדיד החופה את כל הגוף** כמו טלית, נותן לה (בעלה) בכלל הכסות רדיד. וכך נפסק בטור ובשלחן ערוך (אבן העזר סימן עג סעיף א).

ומובא בגמרא (ברכות כ. ברש"י ומהרש"ל) שיציאה לרחוב בבגד חשוב בלא כיסוי סרבל עליו הוא פריצות ובדורות קודמים היו מוסרים נפשם על זה.

כבר בתקופת התנאים והאמוראים היה המנהג שלא יצאה אשה לשוק מפתח ביתה ללא כיסוי שאל רדיד מעל בגדיה המכסה את גופה, כמובא ברמב"ם ובשו"ע (כתר הצניעות פרק נ"ה מהגה"צ המקובל רבי דניאל פריש זצ"ל). וכן מפורש בתשובות הרדב"ז (ח"ב סימן תשע) שבזמן חכמי התלמוד הלכו הנשים בשוק מעוטפות ומכוסות מכף רגל ועד ראש. וכן כתב הבן איש חי שדרך הנשים בזמן הגמרא היה לצאת לשוק בצעיף גדול על הבגדים המכסה את הגוף (בן יהוידע תענית כג:).

כתב בספר מעלת המדות (פרק ט): **צניעות גדולה צריכות הנשים לנהוג בעצמן** כענין שנאמר: כל כבודה בת מלך פנימה... ולא ניתנו תכשיטים לאשה אלא שתהא מתקשטת בתוך ביתה בפני בעלה... בני צאו וראו כמה מעלת הצניעות לאשה, שכך אמרו חז"ל: כל כלה שצנועה זוכה ויוצא ממנה מלכים ונביאים, מנלן מתמר... לפיכך צריכות הנשים לנהוג בעצמן **צניעות גדול** בכל ענין וענין, בין בדיבורן בין במלבושיהן בין בתכשיטיהן בין בכל ענין וענין שעושות.

טעם ותועלת המנהג

טעם מנהג לבישת הרדיד (שאל) הוא **להוסיף בצניעות**, שמלבד מה שהגוף מכוסה בבגדים מרויחים כיסוי נוסף המסתיר היטב את תבנית וצורת הגוף והאיברים שלא יהיו ניכרים, וכמו שכתב הגה"צ המקובל רבי דניאל פריש זצ"ל (בעל המתוק מדבש על הזוהר) בזה הלשון: אחת הסיבות של לבישת השאל, לכסות על בליטות הגוף שמביא כמה מכשולים... וזהו אחת מכמה סיבות שמלפנים נהגו אמותינו לצאת לרשות הרבים רק עם שאל-רדיד רחב וגדול, **כדי להוסיף צניעות על צניעות**, ואפילו שבגדיהם היו הרבה יותר רחבים ולא בולטים כשל היום, כדי להיות בטוח שהכל על צד היותר טוב (ספר כתר הצניעות פט"ו).

מעלה נוספת יש ברדיד שהוא מסתיר מלבושי פאר וכבוד, וכידוע הזהירו על כך חז"ל (תנחומא פרשת וישלח) ואמרו: לא ניתנו תכשיטים לאשה אלא שתהא מתקשטת בהם בתוך ביתה. וכן אמרו בזוהר הקדוש (שיר השירים דף פו: בתרגום ללשון הקודש): מכאן אנו למדים שלא תראה האשה בתכשיטיה ובתיקוניה רק כשהיא עם בעלה אז תראה ותתקשט כראוי לה. ובאורחות צדיקים (שער הגאוה) כתוב: האשה המתקשטת לפני האנשים בזה היא מדלקת לבם ומכנסת הרהורים בלבם, ובזה עונשה גדול מאד שהיא נותנת מכשול לפני רבים. וכך ביארו את הפסוק: **כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה**, הכבוד של בת מלך האשה הצנועה זה להיות **פנימה** בתוך ביתה ושם תלבש משבצות זהב ולבושים מכובדים (כף החיים סימן תקס אות כ). ויש להוסיף לפירוש זה, שגם כאשר יש צורך לאשה לצאת לרשות הרבים תהיה: כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה, שמשבצות זהב ולבושים מכובדים יהיו **פנימה** מכוסים ברדיד.

וכן עורר על כך היעב"ץ וכתב: וכן שלא תלכנה הנשים לטייל בחבורה בשווקים וברחובות, (על אחת כמה וכמה עם מלבושי צבעים ורקמה) אם לא ברדיד על גביהן (סידור עמודי שמים). וספרה אשה שגרה בבנין שהיה גר בו רופא משפחה, פעם כשהוצרכה לצאת לרחוב ולבשה בגדים כדרכה, פגש אותה הד"ר ושאלה: לאיזה שמחה את הולכת היום? היא הבינה מכך שאפילו הד"ר יודע שהיא הולכת עתה למקום מיוחד, והחליטה שהיא מעכשיו לובשת שאל, לא כל אחד אמור לדעת איזה בגד היא לובשת ולאן היא הולכת.

[יש החוששים מלבוש השאל בטענה שהוא מושך את העין, ונשיב על כך בקיצור, נאמר בתורה: ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ואמרו חז"ל: שהעין רואה והלב חומד (תחלת הטור). ולמעשה כל אשה שיוצאת לרחוב בכל אופן שהוא יש כאן **עין רואה** שהרי רואים אותה, אבל אין דבר שמבטל את **הלב חומד** כמו לבוש השאל, המסייע לאנשים להנצל בקלות מאיסור "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם"].

לקט קצר על מנהג קהילות ישראל

בעבר בהרבה מקהילות ישראל נהגו נשות ישראל בלבוש השאל, וביניהם: ארץ ישראל, אוסטריה, אמריקה, בוכרה, גרמניה, גליציה, גרוזיה, ג'רבה, הונגריה, טוניס, טורקיה, מרוקו, סוריה, עירק, פולין, פרס, צרפת, רוסיה, תימן, ועוד (תמונות להרבה מהמקומות אפשר לראות בספר הנפלא עולמות של טוהר).

ונציג כאן חלק מהמקורות, ממה שהגיע לידינו על המנהג בקהילות ישראל:

אחד מחכמי איטליה שעלה לארץ ישראל לפני כחמש מאות שנה מתאר את הצניעות שראה וכך כתב: הנשים הולכות בצניעות גדולה... **וכשיוצאות לחוץ הן מעוטפות כולן בסדין לבן** ומכסות כל גופן (אגרות א"י עמ' קעב).

בשנת תקי"ד היתה עצירת גשמים בירושלים, ורבני העיר (ביניהם רבותיו של החיד"א זיע"א וכן אביו וחמיו) **התעוררו לחזק את הצניעות**, וכך כתבו: הסכמנו בכל תוקף ברוב בנין ורוב מנין ובהסכמה עלינו, ששום בת ישראל ואפילו הזקנות לא תוכלנה ללכת בשוק **בלתי מכסה על מלבושיה** ואפילו מחצר לחצר הקרוב אליו כל שפתחו של זה כנגד פתחו של זה כל שדרך הרבים באמצע (ספר התקנות סימן נה).

בירושלים הולכות הנשים בסדינים לבנים **מעוטפים מראשם ועד רגלם כשהולכים בשוק** מפני הצניעות... וכן הוא בכל מדינות ישמעאל (שערי ירושלים שער ט' במנהגי הארץ עמ' קסז).

וכך העיד המגיד הירושלמי רבי בן ציון ידלר זצ"ל: בימים מקדם חובה היתה מוטלת בירושלים על כל אשה היוצאת

לשוק **להתעטף בסדין כדי שלא תתבלט בבגדי צבעונין ברשות הרבים** וסיפר לי אדוני אבי מורי ורבי שגידל בביתו יתומה, מיד כשמלאו לה עשר שנים קיבל הוראה מאת הרבנים שכבר הגיע זמנה להתעטף בסדין, ובלעדיו אסור לה לצאת אל השוק (בטוב ירושלים עמ' עו).

וכך העיד האדמו"ר מפוריסוב שליט"א: זכרתי ימים מקדם שנות נעורי **היו כל נשי ישראל בנות ירושלים הכשרות מכל העדות והחוגים לובשות עליהם מלבוש השאל** כל עדה באופן שלה וכל קהילה בדרכה שלה, הצד השוה שבהם שכולן ממש בלא יוצא מן הכלל ענדו עטרה זו מעליהן והלכו במלבוש זה.

וכן רואים מדברי הגאון רבי אברהם דוד זצ"ל אב בי"ד דק"ק בוטשאטש שבזמנו (לפני כמאתיים שנה) היה מנהג נפוץ בקהילות ישראל באירופה שנשים לא יצאו לשוק בלא להתעטף בלבוש עליון לפני צאתן (הגהות עזר מקודש בגליון השו"ע אה"ע סימן קטו).

גם במרוקו הלכו הנשים בצניעות גדולה וכפי שמסופר על האדמו"ר רבי ישראל אבוחצירא "הבבא סאלי" זצוק"ל שהקפיד מאוד על לבושן של הנשים שיהיה בשיא הצניעות וחייב אותן ללכת בשמלות ארוכות עד העקב **ועל ראשן היה רדיד המכסה את צידי הגוף הראש והצואר.** יתר על כן כשיצאה הרבנית אל חצר הבית לעבור לצד השני של החצר כדי לאפות לחם בתנור הסמוך האדמו"ר ראה אותה מן החלון וציוה לומר לה שגם לתנור הסמוך היא צריכה ללכת **כשהיא מכוסה ברדיד נוסף על בגדיה הצנועים.** (סידנא בבא סאלי ח"ב- עמ"ע, סידנא בבא חאקי עמ' 86)

מנהג בנות ישראל שעדיין נראה בירושלים עיה"ק ללבוש "שאל" שהוא מכסה כל הראש וגם חלק מהגוף, **וטרם שהתחילו הפירצות היו כל הנשים יוצאות רק מכוסה ב"שאל"** ובכל העולם היו נוהגין כך, אך שגזירת המלכויות וארס ה"מאד"ס" והפריצות בלבלו העולם עד שכמעט נשכח לבוש זה (בית היהודי ח"ד עמ' שלב).

כתב בספר גנזי נסתרות: כשהיה הבעל שם טוב באיסטמבול ראה אברכים שהיה להם נשמות התנאים, ואמר **שהוא מגודל הצניעות אשר שם אצל הנשים** עכ"ל. הראיתי דברים אלו להאי סבא קדישא הגאון רבי שלמה אליעזר אלפנדרי זצ"ל, נענה בראש קדשו ואמר: הן הן, לא אוכל לתאר לך גודל צניעות הנשים אשר אני זוכר שהיה שם באיסטמבול לפני שמונים-תשעים שנה (הריא"ז מרגליות זצ"ל בדעת הקדושה סימן ד). וכך כתב הסבא קדישא: זכורני בימי חורפי ששום אשה מנשי ישראל לא היתה יוצאת כלל לרשות הרבים, ובשעת הדחק לילך אצל חברתה **היתה מתכסית בלבוש בגד שחור על כל גופה** מראשה ועד רגליה (שו"ת מהרש"א אלפנדרי חו"מ סימן לב).

וכך כותב הגאון רבי חיים פלאג'י זצ"ל (מגדולי רבני טורקיה לפני מאה וחמישים שנה) בספרו: **ולא תצא אשה בלתי מראמ"ה (שאל) כנהוג** ומכוסה היטב בצעיף (צוואה מחיים אות כח).

וכך מעיד הגאון רבי יצחק אבולעפיה זצ"ל על מנהג עירו דמשק: כשהן הולכין מחצר לחצר דרך רשות הרבים או לשוק **הן מתכסות מכף רגלן ועד קדקדן ברדיד גדול** ולא נראה מהן בחוש הראות אלא רק פניהן בלבד, ויש מהן הרבה נשים צנועות יותר שמכסות גם את פניהן במסווה (שו"ת פני יצחק שנת תרנ"ו ח"ו סימן ו).

הנשים נוהגות צניעות גדולה בכל הליכותיהן... **כשיוצאה אשה מרחוב לרחוב אפילו בתוך השכונה לובשת רדיד ארוך ורחב** ומכסה בו את הרדיד הקטן אשר על ראשה וכל בגדיה שעליה, ואינה פושטת רדיד זה אלא אחר שתחזור לביתה (סערות תימן דף קנז).

הכוני פצעוני נשאו את רדידי מעלי

לפנים בישראל היה הצניעות והכבוד מוטבע בישראל, והן בעוון חוללנו... ועד האידנא אומתנו הישראלית צנועה ומאושרת... אמנם עתה, יצאת מגדרה וצניעותה לראות בבנות הארץ האומות, וחשקם להדמות להם בין בהנהגתם בין בלבושם... וממיעוט תורה ומיעוט יראת שמים יצאו לחבב עניני הגויים... ובעוונותינו הרבים השלימות הוא להדמות להם בכל (החיד"א בכסא דוד דרוש ט).

עד הדורות האחרונים בכל קהילות ישראל נהגו בצניעות גדולה ומופלגת, עזיבת מלבושי הצניעות לא נעשתה בהוראת הרבנים או בעידודם, הגורם לכך היה השפעת ההשכלה ואומות העולם. הצאר הרוסי (שתחת שלטונו באותם ימים היו גם היהודים בליטא אוקריינה פולין ועוד) גזר על היהודים גזירות שונות, ביניהם היתה "גזירת המלבושים", אותה גזר בשנת תר"ו בהשפעת ובעידוד ה"משכילים", חלק מגזירה זו היה שאסור לנשות ישראל לכסות ראשן, כתוצאה מגזירה זו התפשטה באירופה, ובפרט במדינות רוסיה תופעה שנשים רבות הלכו פרועות ראש (שנות חיים סימן שטז). הערוך השלחן (מגדולי הפוסקים בליטא לפני כמאה שנים) כותב: ועתה בואו ונצווח על פרצות דורינו בעונותינו הרבים שזה שנים רבות שנפרצו בנות ישראל בעוון זה והולכות בגילוי הראש, וכל מה שצעקו על זה

הוא לא לעזר ולא להועיל, ועתה פשתה המשפחת שהנשואות הולכות בשערותיהן, אוי לנו שכך עלתה בימינו. גם הגאון מהרש"ם מברעזאן כותב: נשים ההולכות בשערותיהן פרועי הראש שהיא איסור תורה... ידעתי שכבר נפרץ הגדר בגליל הזה ונתפשט מאד, וכמעט אבדה כל תקוה בלבי להועיל.

עקב הירידה הגדולה במוסריות שהיתה אצל אומות העולם והתפתחות האופנות וה"מודה", ובפרט כתוצאה מיציאת היהודים מחומות הגטו ושויון הזכויות שקבלו היהודים מהגויים, המשיך המצב והחמיר אף אחר ביטול הגזירה. גם בארצות שלא היתה הגזירה החלו מסיבה זו סדקים בחומות הצניעות, אט אט עזבו נשים רבות את לבוש הרדיד, אחר כך גם את המטפחות הורידו, וגם הבגדים התקצרו והתחילו ללכת בגילוי הראש ובגילוי הזרוע והרגל, מרן החפץ חיים זי"ע יצא בקריאה לתיקון המצב וכך כתב: מכתב גלוי בדבר גודל החיוב לתקן את הפרצה בצניעות מלבושי הנשים, ויתבאר שבנוסף לאיסורים החמורים הכרוכים בזה, עוד חלילה נגרמות מכך צרות קשות ורעות על הפרט ועל הכלל כולו... אל כבוד הרבנים והאדמורי"ם די בכל אתר ואתר אולי יש בידכם לתקן דבר מה... והנה אמרו חז"ל טפח מגולה באשה במקום שדרכו להיות מכוסה ערוה, וכיום בעוונותינו הרבים נפרץ הדבר מאד מאד, והיצר הרע מפתה את הנשים ללכת פרועות ראש, וגם ללכת בזרועות מגולות ועוד חלק גדול מלבושיהן הכל מגולה (קטעים ממכתב הח"ח משנת תרפ"ד).

כבר מתחילת הירידה שגרמה לעזיבת מלבושי הצניעות גדולים וצדיקים הצטערו על הדבר מאד, הם עוררו את הציבור לא לנטוש את מלבושי הצניעות, ביודעם את גודל ההפסד להפסיק מנהגי צניעות שנהגו מדורי דורות, ומתוך הבנה שהדבר יביא לבסוף לירידה גדולה ולפריצת גדרי הצניעות לגמרי, ואכן כך אירע לבסוף.

וכך מתאר את המצב המגיד הירושלמי רבי בן ציון ידלר זצ"ל: בימים מקדם חובה היתה מוטלת בירושלים על כל אשה היוצאת לשוק להתעטף בסדין כדי שלא תתבלט בבגדי צבעונין ברשות הרבים... במרוצת השנים הוחלפו ב"שאלען" מטפחות אשר גם הם כיסו רוב הגוף, אך כאשר באו החדשים ביטלו תלבושת זו כי נראית להם כמיותרת, ואמרו: די להן לנשים לכסות גופן וידיהן ורגליהן כדין ובלי השאל והסדין. מה נעשה לבסוף? התחילו לקצץ בשולי הבגדים קמעה, בשרוולים קמעה, ובגרביים קמעה. ובתחילה נהגו כן רק בתינוקות, באומרם: עדיין קטנה ופעוטה היא וכשתגדל תתנהג בצניעות. אך הורים אלו לא שמו על לב מה שאמר הכתוב: חנוך לנער על פי דרכו גם כי יגדל לא יסור ממנה, וכן היה בעונותינו הרבים, ככל שנתגדלו הנערות גדלה הפריצות עמהם, בקיצור הבגדים וביחוד הרגלים, וגם אלו אשר מתביישות ללכת יחפות לובשות גרביים דקות בצבע הבשר... ובעונותינו הרבים הגענו עד כדי כך בפריצת גדרי הצניעות שאף נשים נשואות יוצאות לשוק בתלבושת פרוצה ושחצנית ומרבים ארסו של יצר הרע בעולם... **בוא וראה עד היכן הגיעה הריסת הקדושה בישראל, וכל כך למה? על שביטלו הסייגים והגדרים הראשונים...** וכך היתה הפרצה הולכת ומתרחבת מעט מעט, עד שכיום הזה בעונותינו הרבים הגענו שבנות ישראל יוצאות לשוק פרועות ראש ממש רחמנא ליצלן, ועוד מבזות ולועגות לאלה המכסות ראשן כדין, באמרן להן: גם אתן מן הדור הישן (בטוב ירושלים עמ' עו).

וכך התמרמר הסבא קדישא הגאון רבי שלמה אליעזר אלפנדרי זצ"ל: זכורני בימי חורפי ששום אשה מנשי ישראל לא היתה יוצאת כלל לרשות הרבים, ובשעת הדחק לילך אצל חברתה היתה מתכסית בלבוש בגד שחור על כל גופה מראשה ועד רגליה, אלא שאחר כמה שנים מפני סיבה שנשתנית הכיסוי שעל ראשה, אחר כך התחילו לשנות גם שאר מלבושים שהיה להם לנשי ישראל, ועל ידי זה בהמשך הזמן התחיל מעט מעט הקלקלה באיזה מהן לצאת בכיסוי ראשה וגופה לבד **שלא ברצון חכמים, והיו העם צועקים תמיד על זה, וגם מנהיגי העם היו מצטערים על זה, אבל לא עלה בידם לגדור הפרצה הזאת** (שו"ת מהרש"א אלפנדרי חו"מ סימן לב).

גם מרן הבן איש חי זי"ע עורר את בנות ישראל להמשיך במלבושי הצניעות, וכך כתב: **המלבושים הצנועים הוא הבגד המצניע האשה מכל צדדיה ויעטפה ויכסה מכתפיה ועד עקבי רגליה.** ואני ציותי לזוגתי ללכת במלבושים צנועים אשר הסברתי כאן ואף אם גילה מאה שנים. **וישארו במלבוש השמלה העוטפת את כל הגוף, ואפילו הם נשים זקנות** (חוקי הנשים פרק יז).

וכך אמר הגאון המקובל רבי שמעון אגסי זצ"ל (תלמיד מרן הבן איש חי זי"ע וממשיכו בהנהגת יהדות בבל) בדרשת התעוררות עקב עצירת גשמים ויוקר השערים ושאר צרות: נבאר החורבן הנעשה על ידי הנשים מעניני החציפות שנתרבה אצלם, ושינוי מלבושים לבושי אירופה וגילוי ראש... בצאתה תהיה צנועה ביותר **כדרך נשים הצנועות של הדור הקודם שהיו מתעטפות בצעיף מכף רגלם ועד קודקודם...** בצאתה לחוץ צריכה להיות בהצנע לכת, כדרך נשים צנועות של דור הישן (אמרי שמעון עמ' רה).

מסופר על הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל רבה של ירושלים, מעשה באחת מנכדותיו הצעירות שהורידה את ה"שאל" שהיה נהוג בימים ההם והתחילה להתלבש כפי האופנה החדשה, קרא הרב לבנו, אביה של צעירה זו וביקש ממנו: אמור לבתך שתסיר מיד את המלבוש החדש ותלבש את השאל כמו אימה, אחרת אצטרך לילך בכל הבתי כנסיות שבירושלים ולהכריז **שמעשה זה הוא נגד רצוני** ואף מחיתי על כך (בטוב ירושלים עמ' שעה).

בשנות השואה עורר הצדיק רבי צדקה חוצין זצ"ל על חיזוק הדת, וכך אמר: בדורות הקודמים היו החכמים מזהירים את הנשים שלא יצאו למבוי בלא מכסה עליון על הבגדים, וכיום צריך להזהיר את הנשים שלא ילכו בפריצות בגילוי הגוף (מתוך דרשתו שבספר מקיץ נרדמים).

כאמור מצב הצניעות ירד פלאים, וכך היה נראה שיד המשכילים על העליונה, ועטרת תפארת מלבושי הצניעות בהן התעטרו נשות ישראל הצדקניות והצנועות בדורות הקודמים בטלו ועברו מן העולם ולא ישובו עוד.

עטרה ליושנה

בשנים האחרונות ירדה רוח טהרה ממרומים על בנות ישראל, ובעידודם של גדולים וצדיקים חזרו נשים צדקניות להתעטר בלבוש השאל כמנהג ישראל מקדמת דנא, וברוך ה' כיום כבר אלפי נשים צדקניות זכו להחזיר עטרה ליושנה.

ונביא מעט מהדברים שנאמרו על ידי גדולים וצדיקים בשבח ובעידוד ומעלת אותן נשים צדקניות המחזירות עטרה ליושנה ומתעטרות בלבוש השאל:

בשנת תשס"א יצאו חברי בד"צ העדה החרדית בקריאת קודש תחת הכותרת: **עטרה ליושנה** וכך כתבו: **ישמח לבנו ותגל נפשנו על הבשורה הטובה אשר שמענו, שנשים צדקניות נתעוררו וקבלו על עצמן לחזור למנהג הקדוש שמקדמת דנא בהרבה מדינות, שלא לצאת לרחוב בלי "שאל" (רדיד) מעל הבגדים, וכמובא ברמב"ם ובשלחן ערוך, להרבות צניעות וקדושה בישראל, ולהגביר צד הקדושה על צד הטומאה שכנגד**, השורר בחוצות באופן נורא ומבהיל וזעקתה מגיע עד לשמים ה' ירחם **ובטוחנו שעל ידי זה יתבטלו גזירות קשות ואכזריות מכלל ישראל... ויושפע על ידי זה רפואות וישועות, והרבה השפעות טובות ממרום, ויתקרב על ידי זה גאולתינו ופדות נפשנו** כמו שאמרו חז"ל: בזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים, ובזכותן עתידין להגאל כדאיתא בילקוט רות: ואין הדורות נגאלין אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור. **ובאנו בשורות אלו לחזק ולעודד נשים צדקניות אלו שעליהן נאמר: ובזכותן עתידין להגאל** הכותבים וחותמים למען המצוה הגדולה. וחתמו הגאונים הצדיקים: רבי ישראל יעקב פישר, רבי בנימין רבינוביץ, רבי משה הלברשטאם, ורבי מאיר בראנסדארפער זכר צדיקים וקדושים לברכה, ויבדלו לחיים רבי אברהם יצחק אולמאן והגאב"ד רבי יצחק טוביה וייס שליט"א.

כאשר חתמו חברי הבד"צ על הקריאת קודש בשבח הרדיד עמד על רגליו הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל ואמר: אני רוצה לזכות ראשון במצוה ולחתום ראשון, כי כך הלכה אימי הצדקת ע"ה.

ותהילה להשם יתברך שבשנים האחרונות נעשה התעוררות גדולה להחזיר עטרת מלבוש השאל ליושנה, והיה כבוד קדושת אדוני אבי מורי ורבי הגאון הצדיק רבי בנימין רבינוביץ זצוק"ל אומר שרואים בזה ענין שמימי, שהקדוש ברוך הוא רוצה להוסיף זכותים על כלל ישראל, שכמו שהגאולה ממצרים היתה בזכות נשים צדקניות כמו כן הגאולה העתידה תהיה בזכות נשים צדקניות, ועל כן **הערה השם יתברך רוח טהרה ממרום על בנות ירושלים הצנועות, ועורר את הנשים הצדקניות להחזיר את המלבוש הישן לעטרתה כבראשונה, אשריהן מי שהן מהראשונות שזוכות לקרב את הגאולה** (האדמו"ר מפוריסוב שליט"א).

ענין השאלים והרדידים שהיה עד הדור שעבר התבטל ונעלם, לא חלמנו שזה יחזור, כתבתי על זה בשלחן ערוך המקוצר, שזה היה אחד מהדברים שהיה אצל האמהות שלנו וכעת נתקיים בנו הפסוק: הכוני פצעוני נשאו את רדידי מעלי... **כעת קמו נשים צדקניות וחידשו את זה** (הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א בשיחה מוצש"ק כי תצא תש"ע).

שמעתי שבירושלים יש משפחות שעוד הולכות ברדיד... **אנו מצפים להיום שכולם ירגישו שכל כבודה בת מלך פנימה זה הכבוד האמיתי, וכולם ילבשו רדיד ממש** ויקיימו כפשוטו: לא ניתנו תכשיטין לאשה אלא להתקשט בהן לפני בעלה (הגאון רבי בנימין זילבר זצ"ל תלמיד מרן החזו"א זי"ע בשו"ת אז נדברו ח"י סימן כח).

הגאון הצדיק רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל ראש ישיבת פורת יוסף, אמר לתלמידו שצניעות הלבוש המושלמת היא בלבישת השאל כמנהג הדורות הקודמים, ושבח את אימו של

אותו תלמיד שהמשיכה במנהג זה גם בזמן שכמעט ונעלם השאל מהעולם (ספר דבר ה' בהתחלה).

ועל פי זה נהגו כל הנשים הצנועות ללבוש בגדים רחבים כפי הצורך, ומשנות קדם נהגו לצאת לרחוב בצעיף מהראש על הכתפים עד חצי הגוף, וכן נהגו הנשים בירושלים עיר הקודש ת"ו, כמו שהזקנים שבנו זוכרים, ולא עלתה על דעת אשה או בתולה כשרה ללבוש בגד הדוק שיבלטו אבריה. **יתברכו מן השמים העוסקים בהחדרת הצניעות המהודרת לכלל ישראל, ואשרי לבת ישראל שכתוספת לצניעותה תלבש צעיף או בגד עליון בצאתה לרחוב** (מתוך מכתבו של הגאון רבי יוסף ליברמן שליט"א, המכתבו במלואו בעמוד הבא).

כפי שהיה רצון קדשו של רבינו הגאב"ד דפה עיר הקודש הגאון רבי משה אריה פריינד זצוקלה"ה **שיחזרו עטרה ליושנה שהנשים תלבשנה שאל כדי להרבות צניעות וקדושה** (מתוך מכתב הבד"צ).

הגאון הצדיק רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר נשאל פעם מנכדתו: סבא, מתי יבוא המשיח? ענה לה הרב במתק לשונו: בתי, כאשר תלכי ברחוב ותראי נשים צדקניות המכוסות מכף רגל ועד ראש תדעי כי המשיח בפתח (גליון עקבתא דמשיחא).

זקן המקובלים הצדיק רבי יצחק כדורי זצ"ל אמר על ריבוי הצרות בדורינו, שכמה שיותר יוסיפו להתכסות וללכת במלבושי אמותינו בדור הקודם יותר ימנעו צרות ואסונות, בזכות ריבוי הקדושה והצניעות, ושיבח מאד את לבוש הרדיד (גליון עקבתא דמשיחא).

הצדיק המקובל רבי סלמן מוצפי זצ"ל אמר שכל מה שזכה הוא בזכות הצניעות של אמו הצדקת, שלפני צאתה לרחוב היתה מתעטפת ברדיד כדי להוסיף בצניעות (מפי בנו הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א).

הצדיק המקובל רבי דוד בצרי שליט"א דיבר בשבח לבישת הרדיד, וסיפר שבעירק היתה הצניעות כל כך טבועה בדמן של בנות ישראל עד שהיו אומרים שבכדי להרוג אשה מספיק שיקרעו את הרדיד מעליה, כי בכך היא תרגיש ממש כאילו הרגו אותה.

הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א אמר: הייתי אצל מור חמי מרן הגאון רבי עובדיה יוסף שליט"א ושוחחתי איתו על ענין השאל, ואמר: שהמתחזקת בדבר ויכולה לעמוד בו זה דבר גדול ומיוחד ותבוא עליה ברכה.

בשנת תשע"א יצאו חכמי ורבני הספרדים בקריאת קודש לבנות עם הקודש וכך כתבו: **שמעי ושמחי בת ציון, לקול השמועה הטובה תדשן עצמותינו, באשר בנות ישראל הצנועות והצדקניות אשר נשא ליבן אותנה בחכמה, קיבלו על עצמן להחזיר עטרה ליושנה לאות ולמופת בישראל, ולצאת עם לבוש ה"שאל" המסורתי מאמותינו הקדושות מדורי דורות ומי יתן ומהם יראו וכן יעשו כל בנות ישראל הצנועות... וכל זאת במסירות נפשן הטהורה... שלא ליבוש מפני כסילים המלעיגים, אשריהן ואשרי חלקן שמקדשות שם שמים בעוז ותעצומות והיא תהלתן ותפארתן.** וכל המחזק את ידיהן הרי הוא מחזיק את יסוד התורה הקדושה וחס ושלום מללעוג ולהרפות את ידיהן בכל צורה שהיא... וחתמנו אגרת זאת לרומם כבוד שמים בהרחבת גבולות הקדושה **ולהביע מעלתן להוקירן ולשבחן לאותן נשים צדקניות שבזכותן עתידין אנו להגאל במהרה בימינו אמן** וחתמו הגאונים הצדיקים: רבי יהודה מועלם זצ"ל (מראשי ישיבת פורת יוסף) ויבדלו לחיים: רבי יהושע מאמאן (זקן רבני מרוקו) רבי ישראל יעקב לוגאסי, רבי אהרן זכאי, רבי יצחק רצאבי, רבי שלמה מחפוד, רבי שלום ארוש, רבי אהרן ירחי שליט"א.

ובטוחנו שעל ידי זה יתבטלו גזירות קשות ואכזריות מכלל ישראל... **ויושפע על ידי זה רפואות וישועות, והרבה השפעות טובות ממרום,** ויתקרב על ידי זה גאולתינו ופדות נפשנו (מתוך קריאת קודש בשבח הרדיד מהגאונים הצדיקים חברי הבד"צ).

מקורות, עובדות, תמונות, תשובות, עדויות, ציטוטים ועוד, ניתן למצוא בחוברת הנפלאה "הלבוש היהודי", להרוות את הצמאון ולהשאר עם ניחוח... יהודי אמיתי

להשיג בטל' 052-7652509

אם ברצונכם לעזור בהפצת הגליון נא לצלצל לטלפון הנ"ל

אגרת ברכה וחיזוק לכל העוסקים במלאכת שמים להחזיר את עטרת תפארת הלבוש היהודי לבנות ישראל מאת הגאון הגדול **רבי יוסף ליברמן** שליט"א

בעל שו"ת "משנת יוסף" ושאר ספרים

בס"ד סיון תשע"א

תחזקנה ידיהם של תלמידי חכמים ויראי שמים חשובים העוסקים בהחזרת עטרה ליושנה להחזיר לבנות ישראל את שלימות הצניעות, בהן הצטיינו בכל הדורות מאז אמותינו הקדושות ע"ה.

מטרת הצניעות להצניע עצמה ולא להתבלט כדאמרו חז"ל (סוטה מט:) שגזרו על עטרות כלות, משום צניעותא- וכידוע הצניעות היא הסגולה הבדוקה מדברי חז"ל לילדים נשגבים, כבגמ' (יומא מז.) שהאשה קמחית זכתה לבנים כהנים גדולים בזכות צניעותה יותר משאר הנשים (עי' בבן יהוידע), וכן הוא במדרש רבה (במדבר א', ג') כל אשה שמצנעת עצמה ראויה שתנשא לכהן ותעמיד כהנים גדולים.

המושג 'צניעות' אינה רק לכסות הבשר, כי אפשר להיות שהכל מכוסה ובכל זאת היא לבושה בפריצות, וכמו שביארנו בס"ד בשו"ת משנת יוסף (ח"ו סי' ב') שהאיסור ללכת אחורי אשה שנפסק בשו"ע (אהע"ז כ"א, א'), ביארו בשו"ת הרדב"ז (ח"ב סי' תש"ע) ומובא בבאר היטב שם, שצריך להתרחק ממנה עד שלא יכיר בתנועת אבריה, אפילו במכוסה מכף רגל ועד ראשה, דיכול לגרום לו הרהור באשה עיי"ש, **הרי שהבגד צריך להיות ארוך ורחב היטב, בכדי לכסות בליטות איבריה.** וגם ראיה מירושלמי (סנהדרין פ"י ה"ב, דף נג.) שגיחזי הי' פרוץ בערוה, **כיון שהדף את השונמית בהוד יופי שלה, ששם מקום הרהור - הרי שיש להסתירו בבגד עליון.**

וכתב הרוקח (הל' תשובה סי' ה') שלא יראה פני אשה, ולא כנגד כו' עכ"ד - וכבר כתב הרמב"ם (איסורי ביאה כ"א, ב') שהמתכוין להביט ביופי אשה חייב מכת מרדות, וברור שאין הכוונה רק בפנים שלה, אלא בכל דמותה, דהטעם שמביא להרהור. **והטענה שהנשים הפרוצות אומרות "אל תסתכל" היא טענת היצר הרע,** וגם בדור המבול שהפרוצות גרמו לעבירות (כהתרגום יונתן בראשית ו', ב'), בודאי אמרו כן, ועי"ז הביאו המבול לעולם.

ועפ"ז נהגו כל הנשים הצנועות ללבוש בגדים רחבים כפי הצורך, ומשנות קדם נהגו לצאת לרחוב בצעיף מהראש על הכתפים עד חצי הגוף, וכן נהגו הנשים בירושלים עה"ק ת"ו, כמו שהזקנים שבנו זוכרים - ולא עלתה על דעת אשה או בתולה כשרה ללבוש בגד הדוק שיבלטו אבריה הקדמיים והאחוריים.

אם נשאל לנשים איך הן מתארות לעצמן את דמות האמהות הקדושות, בודאי כולן יודו שבלי ספק היו לבושות בתכלית הצניעות.

מקור האופנות הבלתי צנועות, הן מאומות העולם, כמו שכתבנו בס"ד בדרשות ומאמרים משנת יוסף (ח"ב עמ' ש"י) שהגזירה על המלבושים התחילה בשנת תר"ו, כמתואר בספר מאיר עיני הגולה (תולדות החידושי הרי"ם, ח"א אות שפ"ט) שע"י הסת רשעי ישראל ה"משכילים" גזרה מלכות הרשעה על יהודי פולין לשנות לבושם וחזותם, ואסרו ללבוש מעיל ארוך ומכנסים קצרות, ושאסור לגדל זקן ופיאות, וכל העובר על זה יענש קשה. וגדולי הדור בפולין והחידושי הרי"ם והגה"ק מטשעכנוב פסקו שזה ב"יהרג ואל יעבור" (כערקתא דמסאני, סנהדרין עד:) **- ואסרו על הנשים לכסות שער ראשן, והשוטרים והקלגסים כשראו יהודי עם זקן ופיאות התנפלו עליו וגזזו אותם, ואשה מכוסית ראש חטפו המטפחת מראשן, והשליכום לכלא. ואז כיסו ראשן עם פאה נכרית, ובלבד לא להיות פרועת ראש** - ועל גילוח הזקן גזרו עוד מזמן הראשונים, כמתואר בשו"ת חת"ס (חאו"ח סו"ס קנ"ט) שמלך אחד היה סריס, והיה לו לבושה, לכן גזר שכולם יגלחו זקנם, וגם בשנות הגזירות בתתנ"ו הסתירו היהודים שבגלות את יהדותם בעסקם במו"מ עם הנכרים.

מעתה בא וראה! מהיכן מקור האופנות השונות, מגזירות מלכות הרשעה, בשיתוף עם המשכילים - המתיונים. ומאז הלכו מדחי אל דחי להתדמות לגויים יותר ויותר, לא רק להראות כפרועות ראש [ע"י שערות שהביאו גם מהודו, שנגזזו לפולחן האליל רח"ל], אלא זה גרם לשאר התדמויות, לגלות בשר הרגל כמו

הגויים, ולצאת ידי היהדות לבשו גרביים שקופות, שלא שוות כלום, שזו "ערוה בעששית" (שו"ע או"ח סי' ע"ה, ה'), וכן הובאו מהגויים הבגדים הקצרים והצרים, ושאר חלאים רעים.

היום היצה"ר ג"כ אינו ישן בעוה"ר, והמציא והכניס כלי תקשורת גם עם תמונות ומיני תועבות, ועיתונים ושאר מרעין בישין, ועלינו ללחום לגדור גדר בכל הענינים.

כשנתחיל עם צניעות הנשים, הניחו בזה את אבן היסוד, כי עי"ז נקים דור חדש עם נשמות קדושות, הנשלחות מן השמים לבתים שבהן השראת השכינה ע"י הצניעות. וילדים עם נשמות קדושות שואפים לקדושה, להתמדה בלימוד לתפילה בכוונה, ולמדות טובות.

יתברכו מן השמים העוסקים בהחדרת הצניעות המהודרת לכלל ישראל, ואשרי לבת ישראל שכשתוספת לצניעותה תלבש צעיף או בגד עליון בצאתה לרחוב - [וזה אחרי קדושת הבית, שמתחיל מיד עם החתונה, ע"י קבלת הדרכה ממדריכים יראי השם מואסי הרע, ראה מה שהתרענו על כך בשו"ת משנת יוסף (ח"ח עמ' ו:)].

יש עוד להוסיף, שהבעל, שאשתו לבושה בצניעות הצעיף, יש לו ג"כ להדר לא להלך ברחוב בחולצה ומכנסים בלי מעיל ארוך, אשר גם זה מחלקי הצניעות.

הקב"ה ישכין שכינתו בתוכינו, מאשפות ירימנו, ולבית מקדשו ינהלנו, בב"א.

ובאעה"ח למען כבוד השכינה וקדושת ישראל

יוסף ליברמן

שאל ממני ואתנה

היות ואנו קרובים מאד לזמן הגאולה, מחזקים ומעוררים הרבנים שליט"א את הענין של "לא שינו לבושם" להתחדש לשוב בשלימות בלי שינוי למנהגים העתיקים בבחינת להחזיר העטרה ליושנה. גדולים ורבנים אמרו: **שאל ממני ואתנה**, שעל ידי לבישת השאל מתקבלות הבקשות וזוכים לרפואות למעלה מהטבע (המקובל הצדיק רבי דניאל פריש זצ"ל בכתר הצניעות פרק נ"ה). **ובגמרא** (ברכות כ.) רואים שבשכר מסירות נפש עבור הצניעות זוכים לניסים ונפלאות למעלה מהטבע, ומסביר הראשית חכמה (שער האהבה פ"א) שזה מידה כנגד מידה, מי שמוסר נפש ושובר את טבעו למען כבוד ה', בשכר זאת ה' שובר את הטבע עבורו, ונביא מעט סיפורים שהתרחשו בשנים האחרונות בזכות ההתחזקות ב"שאל":

אל האדמו"ר מרחמסטריווקא זצ"ל באה אם להזכיר את בנה שכבר הגיע לפרקו שימצא שידוך, נענה הרבי ואמר שתקבל עליה התעלות בצניעות. היא שאלה את הרבי הרי ב"ה אני הולכת בצניעות, האם כוונת הרבי שאקבל על עצמי ללבוש שאל? ענה הרבי: אכן לזאת כיוונתי. תיכף קנתה שאל והחלה ללובשו, ובתוך שבועיים זכה בנה בשידוך מיוחד ומעולה.

לפני שלושים שנה חלתה רבנית חשובה תליט"א אם לילדים קטנים במחלה הידועה רח"ל וכבר היתה במצב קשה מאד, האדמו"ר רבי יהודה הורביץ זצ"ל מדזיקוב והגאון הצדיק הגאב"ד רבי משה אריה פריינד זצ"ל אמרו שתלבש רדיד ותתרפא בעזרת ה', ואכן כך היה, וכיום ב"ה היא סבתא לעשרות נכדים ונינים.

בני זוג נסעו ברכב וטעו בדרכם ונכנסו למקום של ערבים, וכבר התקרבו אליהם המון פראי כדי לעשות בהם לינץ' רח"ל, הם נכנסו לחרדה גדולה ואיבדו את העשתונות, לאשה היה ברכב שאל שהיא לא לבשה אותו בנסיעה, היא לבשה אותו וברגע האחרון בעלה נרגע, הוא לחץ בחזקה על דוושת הגז למהירות מאתיים קמ"ש, והצליחו לברוח משם כל עוד נפשם בם.

ונסיים בדברי קדשו של הגאון המלבי"ם זצ"ל שכתב בפירושו לדניאל (ז כב) שאם ישראל יתנהגו בקדושה יתירה על ידי זה יתקרב ה' אליהם, ובזכות החיזוק בקדושה יזכו לעת רצון והגאולה תבוא במהרה.

ויהי רצון שבזכות נשים צדקניות המתחזקות בצניעות שעליהן נאמר ובזכותן עתידין להגאל נזכה במהרה לגאולה שלמה ברחמים אמן.

052-6555479 - יוסף בנימין אזולאי